

RAHVUSVAHELINE AUDITEERIMISE STANDARD (EESTI) 530*

AUDITI VALIMIKONTROLL

(Kehtib 15. detsembril 2009 või pärast seda algavate perioodide finantsaruannete auditite kohta)

SISUKORD

	Lõik
Sissejuhatus	
Käesoleva ISA ulatus	1–2
Kehtima hakkamise kuupäev	3
Eesmärk	4
Definitsioonid	5
Nõuded	
Valimi kujundamine, suurus ja objektide testimiseks valimine	6–8
Auditiprotseduuride läbiviimine	9–11
Kõrvalekallete ja väärkajastamiste olemus ning põhjus	12–13
Väärkajastamiste projitseerimine	14
Auditi valimikontrolli tulemuste hindamine	15
Rakendus- ja muu selgitav materjal	
Definitsioonid	A1–A3
Valimi kujundamine, suurus ja objektide testimiseks valimine	A4–A13
Auditiprotseduuride läbiviimine	A14–A16
Kõrvalekallete ja väärkajastamiste olemus ning põhjus	A17
Väärkajastamiste projitseerimine	A18–A20
Auditi valimikontrolli tulemuste hindamine	A21–A23
Lisa 1. Stratifikatsioon ja väärtusega kaalutud valimine	
Lisa 2. Näited faktorite kohta, mis mõjutavad valimi suurust kontroll(imehhanism)ide testide korral	
Lisa 3. Näited faktorite kohta, mis mõjutavad valimi suurust detailide testide korral	
Lisa 4. Valimi valimise meetodid	

Rahvusvahelist auditeerimise standardit (ISA) 530 „Auditi valimikontroll” tuleks lugeda koos ISAGA 200 „Sõltumatu audiitori üldised eesmärgid ja auditi läbiviimine kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega” .

* Käesolevas standardis rahvusvahelisele auditeerimise, ülevaatamise, kindlustandvate ja seonduvate teenuste ning kvaliteedikontrolli standardile, samuti nimetatud standardite eessõnale, eetikakoodeksile ning kindlustandvate teenuste raamistikule tehtud viidet, olenemata selle vormist, käsitatakse edaspidi viitamisena Rahvusvahelise Arvestusekspertide Föderatsiooni põhimõtete ja rahvusvaheliste standardite alusel koostatud ning audiitortevuse seaduse § 46 lõike 2 kohaselt järelevalvenõukogu poolt kinnitatud vandeaudiitori kutsetevuse standardile, sh rahvusvahelisele auditeerimise standardile (Eesti), ülevaatamise, kindlustandvate ja seonduvate teenuste ning kvaliteedikontrolli standardile (Eesti), samuti nimetatud standardite eessõnale (Eesti), eetikakoodeksile (Eesti) ning kindlustandvate teenuste raamistikule (Eesti).

Käesolevas standardis Rahvusvahelise Arvestusekspertide Föderatsioonile või tema organile või muule töövormile tehtud viidet, olenemata selle vormist, käsitatakse edaspidi viitamisena Eesti Audiitorkogule või tema asjakohasele organile, sh audiitortevuse järelevalve nõukogule.

Sissejuhatus

Käesoleva ISA ulatus

1. Käesolevat rahvusvahelise auditeerimise standardit (*International Standard on Auditing, ISA*) rakendatakse siis, kui audiitor on otsustanud auditiprotseduuride läbiviimisel auditi valimikontrolli kasutada. Selles käsitletakse statistilise ja mittestatistilise valimikontrolli kasutamist audiitori poolt auditi valimi kujundamisel ja valimisel, kontroll(imehhanism)ide ja detailide testide läbiviimisel ning valimi tulemuste hindamisel.
2. Käesolev ISA täiendab standardit ISA 500,¹ milles käsitletakse audiitori kohustust välja töötada ja läbi viia auditiprotseduurid piisava asjakohase auditi tõendusmaterjali kogumiseks selleks, et teha põhjendatud järeldusi, mille põhjal avaldada audiitori arvamus. ISAs 500 antakse juhised audiitorile testimisobjektide valimiseks kättesaadavate vahendite kohta, millest üks vahend on auditi valimikontroll.

Kehtima hakkamise kuupäev

3. Käesolev ISA kehtib 15. detsembril 2009 või pärast seda algavate perioodide finantsaruannete auditite kohta.

Eesmärk

4. Audiitori eesmärgiks auditi valimikontrolli kasutamisel on luua audiitori jaoks põhjendatud alus järelduste tegemiseks andmekogumi kohta, mille hulgast valim valitakse.

Definitsioonid

5. ISAdes kasutamise otstarbel on järgmistel terminitel järgmised tähendused:
 - (a) auditi valimikontroll (valimikontroll) – auditiprotseduuride rakendamine vähem kui sajale protsendile auditi seisukohast relevantse andmekogumi objektidele, nii et mis tahes valimikontrolliüksusel on võimalus olla valitud, et anda audiitorile põhjendatud alus, mille põhjal teha järeldusi kogu andmekogumi kohta;
 - (b) andmekogum – kogu andmestik, millest valim valitakse ja mille kohta audiitor soovib järeldusi teha;
 - (c) valimikontrolli risk – risk, et valimil põhinev audiitori kokkuvõte võib erineda kokkuvõttest, milleni oleks jõutud siis, kui sama auditiprotseduuri oleks rakendatud kogu andmekogumile. Valimikontrolli risk võib viia järgmiste kahte tüüpi ekslike kokkuvõtteni:
 - (i) kontroll(imehhanism)ide testi korral kokkuvõtteni, et kontroll(imehhanism)id on tulemuslikumad, kui nad tegelikult on, või detailide testide korral kokkuvõtteni, et ei eksisteeri olulist väärkajastamist, kuigi see tegelikult eksisteerib. Audiitor on peamiselt mures sellist tüüpi eksliku kokkuvõtte

¹ ISA 500 „Auditi tõendusmaterjal”.

AUDITI VALIMIKONTROLL

pärast, kuna see mõjutab auditi tulemuslikkust ja viib tõenäolisemalt mitteasjakohase auditiarvamuseni;

- (ii) kontroll(imehhanism)ide testi korral kokkuvõtteni, et kontroll(imehhanism)id on vähem tulemuslikud, kui nad tegelikult on, või detailide testide korral kokkuvõtteni, et eksisteerib oluline väärkajastamine, kuigi seda tegelikult ei eksisteeri. Seda tüüpi ekslik kokkuvõte mõjutab auditi tõhusust, kuna see viib tavaliselt lisatööni, et teha kindlaks esialgsete kokkuvõtete ebaõigsus;
- (d) mittevalimikontrolli risk – risk, et audiitor jõuab eksliku kokkuvõtteni põhjusel, mis pole seotud valimikontrolli riskiga; (vt lõik A1)
- (e) anomaalia – väärkajastamine või kõrvalekalle, mis tõendatavalt ei ole andmekogumis sisalduvate väärkajastamiste või kõrvalekallete esindaja;
- (f) valimikontrolliüksus – üksikud objektid, mis moodustavad andmekogumi; (vt lõik A2)
- (g) statistiline valimikontroll – valimikontrollile lähenemise viis, millel on järgmised tunnused:
 - (i) valimi objektide juhuslik valimine ja
 - (ii) tõenäosusteooria kasutamine valimi tulemuste hindamiseks, kaasa arvatud valimikontrolli riski mõõtmiseks.

Valimikontrollile lähenemise viisi, millel puuduvad punktides i ja ii toodud tunnused, loetakse mittestatistiliseks valimikontrolliks;

- (h) stratifikatsioon – protsess andmekogumi jaotamiseks alamandmekogumiteks, millest igaüks on sarnaste tunnustega (milleks sageli on rahaline väärtus) valimikontrolliüksuste grupp;
- (i) vastuvõetav väärkajastamine – audiitori määratud rahaline summa, mille suhtes püüab audiitor omandada asjakohast kindluse taset, et andmekogumis esinev tegelik väärkajastamine ei ületa audiitori fikseeritud rahalist summat; (vt lõik A3)
- (j) vastuvõetav kõrvalekalde määr – ettenähtud sisekontrolli protseduuridest kõrvalekaldumise määr, mille on määranud audiitor ja mille suhtes püüab audiitor omandada asjakohast kindluse taset, et andmekogumis esineva kõrvalekalde tegelik määr ei ületa audiitori poolt fikseeritud kõrvalekalde määra.

Nõuded

Valimi kujundamine, suurus ja objektide testimiseks valimine

6. Audiitor peab auditi valimi kujundamisel arvesse võtma auditiprotseduuri eesmärgi ja selle andmekogumi tunnuseid, millest valim võetakse. (vt lõigud A4–A9)
7. Audiitor peab määrama kindlaks valimi suuruse, mis on piisav vähendamaks valimikontrolli riski aktsepteeritavalt madala tasemeni. (vt lõigud A10–A11)
8. Audiitor peab valima valimi objektid selliselt, et igal andmekogumis esineval valimikontrolliüksusel on võimalus olla valitud. (vt lõigud A12–A13)

Auditiprotseduuride läbiviimine

9. Audiitor peab iga valitud objekti suhtes viima läbi eesmärgikohased auditiprotseduurid.
10. Kui auditiprotseduuri ei saa valitud objekti suhtes rakendada, peab audiitor viima protseduuri läbi asendusobjekti suhtes. (vt lõik A14)
11. Kui audiitor ei ole suuteline kavandatud auditiprotseduure või sobilikke alternatiivprotseduure valitud objekti suhtes rakendada, peab audiitor käsitlema seda objekti kontroll(imehhanism)ide testide korral kui kõrvalekallet või detailide testide korral kui väärkajastamist. (vt lõigud A15–A16)

Kõrvalekallete ja väärkajastamiste olemus ning põhjus

12. Audiitor peab uurima mis tahes tuvastatud kõrvalekallete või väärkajastamiste olemust ja põhjust ning hindama nende võimalikku mõju auditiprotseduuri eesmärgile ja teistele auditi valdkondadele. (vt lõik A17)
13. Äärmiselt erandlikel tingimustel, kui audiitor loeb valimis avastatud väärkajastamist või kõrvalekallet anomaaliaks, peab audiitor omandama kõrgel tasemel kindluse selle kohta, et selline väärkajastamine või kõrvalekalle ei ole andmekogumile iseloomulik. Audiitor peab selle kõrgel tasemel kindluse omandamiseks läbi viima täiendavad auditiprotseduurid, et hankida piisav asjakohane auditi tõendusmaterjal selle kohta, et väärkajastamine või kõrvalekalle ei avalda mõju ülejäänud andmekogumile.

Väärkajastamiste projitseerimine

14. Detailide testide korral peab audiitor projitseerima valimis leitud väärkajastamised andmekogumile. (vt lõigud A18–A20)

Auditi valimikontrolli tulemuste hindamine

15. Audiitor peab hindama
 - (a) valimi tulemusi ja (vt lõigud A21–A22)
 - (b) seda, kas auditi valimikontrolli kasutamine on loonud põhjendatud aluse testitud andmekogumi kohta kokkuvõtete tegemiseks. (vt lõik A23)

Rakendus- ja muu selgitav materjal

Definitsioonid

Mittevalimikontrolli risk (vt lõik 5 punkt d)

- A1. Mittevalimikontrolli riski näideteks on mitteasjakohaste auditiprotseduuride kasutamine või auditi tõendusmaterjali väärtõlgendamine ja väärkajastamise või kõrvalekalde mitteäratundmine.

Valimikontrolliüksus (vt lõik 5 punkt f)

- A2. Valimikontrolliüksused võivad olla füüsilised objektid (näiteks sissemakseviitungitel loetletud tšekid, krediidkanded pangakonto väljavõtetel, müügiarved või võlgnike saldod) või rahalised üksused.

Vastuvõetav väärkajastamine (vt lõik 5 punkt i)

- A3. Audiitor määrab valimi kujundamisel kindlaks vastuvõetava väärkajastamise arvestamiseks riskiga, et individuaalselt ebaoluliste väärkajastamiste kogum võib põhjustada selle, et finantsaruanded on oluliselt väärkajastatud, ja jätmaks varu võimalikeks avastamata väärkajastamiseks. Vastuvõetav väärkajastamine on läbiviimise olulisuse rakendamine konkreetse valimikontrolliprotseduuri suhtes vastavalt ISAs 320² esitatud definitsioonile. Vastuvõetav väärkajastamine võib olla sama summa mis läbiviimise olulisus või sellest väiksem.

Valimi kujundamine, suurus ja objektide testimiseks valimine

Valimi kujundamine (vt lõik 6)

- A4. Auditi valimikontroll võimaldab audiitoril koguda ja hinnata auditi tõendusmaterjali valitud objektide mõne tunnusoone kohta, selleks et teha andmekogumi kohta, millest valim on võetud, kokkuvõtte või aidata kaasa selle tegemisele. Auditi valimikontrolli rakendamisel võib kasutada kas valimikontrolli mittestatistilist või statistilist lähenemisviisi.
- A5. Auditi valimi kujundamisel võtab audiitor arvesse spetsiifilist eesmärki, mis tuleb saavutada, ja auditiprotseduuride kombinatsiooni, mis võimaldab tõenäoliselt kõige paremini seda eesmärki saavutada. Kogutava auditi tõendusmaterjali olemuse ja võimaliku kõrvalekalde või väärkajastamise tingimuste või muude nimetatud auditi tõendusmaterjaliga seotud tunnuste arvestamine aitab audiitoril määratleda, mis moodustab kõrvalekalde või väärkajastamise ja millist andmekogumit valimikontrolliks kasutada. ISA 500 lõigu 10 nõude täitmisel viib audiitor auditi valimikontrolli teostamisel läbi auditiprotseduuri eesmärgiga koguda tõendusmaterjali selle kohta, et andmekogum, millest auditi valim võetakse, on täielik.
- A6. Audiitoripoolne auditiprotseduuri eesmärgi arvessevõtmine, nagu on nõutud lõigus 6, hõlmab selget arusaamist sellest, mida kujutavad endast kõrvalekalde või väärkajastamine, nii et kõik need ja ainult need tingimused, mis on relevantssed auditiprotseduuri eesmärgi seisukohast, võetakse arvesse kõrvalekallete hindamisel või väärkajastamiste projitseerimisel. Näiteks laekumata arvete olemasoluga seotud detailide testi (nt kinnituste) korral ei loeta väärkajastamiseks ostja poolt enne kinnituse kuupäeva sooritatud makseid, mis laekusid kliendile varsti pärast seda kuupäeva. Samuti ei mõjuta vale kirjendamine ostjate kontode vahel laekumata arvete kogusaldot. Seega ei pruugi selle väärkajastamiseks pidamine konkreetse auditiprotseduuri valimi tulemuste hindamisel olla asjakohane, ehkki sellel võib olla tähtis mõju auditi teistele valdkondadele, nagu näiteks pettuseriski või kaheldavate arvete allahindluse adekvaatsuse hindamisele.

² ISA 320 „Olulisus auditi planeerimisel ja läbiviimisel”, lõik 9.

AUDITI VALMIKONTROLL

- A7. Kontroll(imehhanism)ide testide korral hindab audiitor andmekogumi tunnuste arvessevõtmisel kõrvalekalde eeldatavat määra, mis põhineb audiitori arusaamisel relevantsetest kontroll(imehhanism)idest või andmekogumi väikese hulga objektide läbivaatamisel. See hinnangut antakse auditi valimi kujundamiseks ja valimi suuruse kindlaksmääramiseks. Näiteks kui kõrvalekalde eeldatav määr on mitteaktsepteeritavalt kõrge, otsustab audiitor tavaliselt kontroll(imehhanism)ide teste mitte läbi viia. Samamoodi hindab audiitor detailide testide korral eeldatavat väärkajastamist andmekogumis. Kui eeldatav väärkajastamine on kõrge, võivad sajabrotsendiline läbivaatamine või suure valimi kasutamine olla detailide testide läbiviimisel asjakohased.
- A8. Audiitor võib valimi moodustamise aluseks oleva andmekogumi tunnuste arvessevõtmisel otsustada, et asjakohane on stratifikatsioon või väärtusega kaalutud valimine. Lisas 1 esitatakse stratifikatsiooni ja väärtusega kaalutud valiku täiendav käsitlus.
- A9. Otsus valimikontrolli statistilise või mittestatistilise lähenemisviisi rakendamise kohta on audiitori otsustuse küsimus; siiski ei ole valimi suurus statistilise ja mittestatistilise lähenemisviisi eristamiseks sobiv kriteerium.

Valimi suurus (vt lõik 7)

- A10. Valimikontrolli riski tase, mida audiitor on valmis aktsepteerima, mõjutab nõutavat valimi suurust. Mida madalamat riski on audiitor valmis aktsepteerima, seda suurem peab olema valim.
- A11. Valimi suuruse saab kindlaks määrata statistilise valemiga abil või kutsealast otsustust kasutades. Lisades 2 ja 3 esitatakse mõjud, mida mitmesugused faktorid tavaliselt valimi suuruse kindlaksmääramisele avaldavad. Sarnaste tingimuste korral on lisades 2 ja 3 tuvastatud faktorite mõju valimi suurusele sarnane, olenemata sellest, kas on valitud statistiline või mittestatistiline lähenemisviis.

Objektide valimine testimiseks (vt lõik 8)

- A12. Statistilise valimikontrolli korral valitakse valimi objektid sellisel, et igal valimikontrolliüksusel on teadaolev tõenäosus olla valitud. Mittestatistilise valimikontrolli korral kasutatakse valimi objektide valimisel otsustust. Kuna valimikontrolli eesmärk on anda audiitorile mõistlik alus järelduste tegemiseks andmekogumi kohta, millest valim valitakse, on oluline, et audiitor valib esindava valimi nii, et välditakse erapoolikust ja valitakse valimisse objektid, millel on andmekogumile iseloomulikud tunnused.
- A13. Valimite valimise põhimeetodid on juhuvaliku, süstemaatilise valiku ja suvalise valiku kasutamine. Kõiki neid meetodeid käsitletakse lisas 4.

Auditiprotseduuride läbiviimine (vt lõigud 10–11)

- A14. Sellise olukorra näiteks, kus protseduur on vaja läbi viia asendusobjekti suhtes, on juhtum, kui maksete kinnitamise tõendusmaterjali testimisel valitakse tühistatud tšekk. Kui audiitor on rahul sellega, et tšekk on nõuetekohaselt tühistatud, nii et see ei kujuta endast kõrvalekallet, vaadatakse läbi asjakohaselt valitud asendusobjekt.

AUDITI VALIMIKONTROLL

- A15. Sellise olukorra näiteks, kus audiitor ei ole võimeline rakendama kavandatud auditiprotseduure väljavalitud objekti suhtes, on juhtum, kui selle objektiga seotud dokumentatsioon on kaduma läinud.
- A16. Sobiva alternatiivprotseduuri näiteks võib olla hilisemate rahalaekumiste läbivaatamine koos tõendusmaterjaliga nende allika kohta ja objektidega, mille arveldamiseks nad on mõeldud, kui positiivse kinnituse taotlusele ei ole vastust saadud.

Kõrvalekallete ja väärkajastamiste olemus ja põhjus (vt lõik 12)

- A17. Tuvastatud kõrvalekallete ja väärkajastamiste analüüsimisel võib audiitor täheldada, et mitmel neist on ühine tunnusjoon, näiteks tehingutüüp, asukoht, tootesari või ajaperiood. Selliste tingimuste korral võib audiitor otsustada tuvastada kõik andmekogumis esinevad sellise ühise tunnusjoonega objektid ja laiendada auditiprotseduure ka nendele objektidele. Lisaks võivad sellised kõrvalekalded või väärkajastamised olla tahtlikud ning viidata võimalikule pettusele.

Väärkajastamiste projitseerimine (vt lõik 14)

- A18. Audiitorilt nõutakse väärkajastamiste projitseerimist andmekogumile saamaks ülevaadet väärkajastamise ulatusest, kuid selline projektsioon ei pruugi olla piisav kajastatava summa kindlaksmääramiseks.
- A19. Kui väärkajastamist peetakse anomaaliaks, võidakse see andmekogumile projitseeritavate väärkajastamiste hulgast välja jätta. Kuid mis tahes sellise korrigeerimata väärkajastamise mõju tuleb siiski arvesse võtta lisaks mitteanomaalsete väärkajastamiste projitseerimisele.
- A20. Kontroll(imehhanism)ide testide korral ei ole kõrvalekallete selgesõnaline projektsioon vajalik, kuna valimi kõrvalekalde määr on ühtlasi kogu andmekogumi projitseeritud kõrvalekalde määraks. ISAs 330³ antakse juhised selle kohta, mida teha juhul, kui avastatakse kõrvalekalded kontroll(imehhanism)ides, millele audiitor kavatseb toetuda.

Auditi valimikontrolli tulemuste hindamine (vt lõik 15)

- A21. Kontroll(imehhanism)ide testide korral võib valimi ebatavaliselt kõrge kõrvalekalde määr viia olulise väärkajastamise hinnatud riski suurenemiseni, välja arvatud siis, kui kogutakse esialgset hinnangut toetavat täiendavat auditi tõendusmaterjali. Detailide testide korral võib valimi ebatavaliselt kõrge väärkajastamise summa panna audiitori juhul, kui puudub täiendav auditi tõendusmaterjal selle kohta, et olulist väärkajastamist ei eksisteeri, uskuma, et tehinguklass või kontosaldo on oluliselt väärkajastatud.
- A22. Detailide testide puhul on väärkajastamiste projitseerimine koos anomaalse väärkajastamisega, kui seda on, audiitori parim hinnang andmekogumis esineva väärkajastamise kohta. Kui väärkajastamiste projektsioon koos anomaalse väärkajastamisega, kui seda on, ületab vastuvõetavat väärkajastamist, ei anna valim põhjendatud alust kokkuvõtete tegemiseks testitud andmekogumi kohta. Mida lähemal väärkajastamiste projektsioon koos anomaalse väärkajastamisega on vastuvõetavale väärkajastamisele, seda tõenäolisemalt võib andmekogumis esinev tegelik

³ ISA 330 „Audiitori vastused hinnatud riskidele”, lõik 17.

AUDITI VALIMIKONTROLL

väärkajastamine ületada vastuvõetavat väärkajastamist. Samuti, kui väärkajastamiste projektsioon on suurem, kui audiitoripoolne eeldatav väärkajastamine, mida kasutati valimi suuruse kindlaksmääramiseks, võib audiitor järeldada, et eksisteerib mittevastuvõetav valimikontrolli risk, et tegelik andmekogumis esinev väärkajastamine ületab vastuvõetavat väärkajastamist. Muude auditiprotseduuride tulemuste arvestamine aitab audiitoril hinnata riski, et andmekogumis esinev tegelik väärkajastamine ületab vastuvõetavat väärkajastamist, ja riski võib vähendada siis, kui kogutakse täiendavat auditi tõendusmaterjali.

A23. Kui audiitor järeldab, et auditi valimikontroll ei ole andnud põhjendatud alust testitud andmekogumi kohta kokkuvõtete tegemiseks, võib audiitor:

- taotleda juhtkonnalt tuvastatud väärkajastamiste ja täiendavate väärkajastamiste võimalikkuse uurimist ning mis tahes vajalike muudatuste tegemist; või
- kohandada nende edasiste auditiprotseduuride olemust, ajastust ja ulatust, et kõige paremini saavutada nõutav kindlus; näiteks võiks audiitor kontroll(imehhanism)ide testide puhul laiendada valimi suurust, testida alternatiivkontroll(imehhanism)i või modifitseerida seotud substantiivseid protseduure.

Stratifikatsioon ja väärtusega kaalutud valimine

Audiitor võib valimi moodustamise aluseks oleva andmekogumi tunnuste arvessevõtmisel otsustada, et asjakohane on stratifikatsioon või väärtusega kaalutud valimine. Käesolevas lisas antakse audiitorile juhised stratifikatsiooni ja väärtusega kaalutud valimikontrolli tehnikate kohta.

Stratifikatsioon

1. Auditi tõhusust võib parandada, kui audiitor stratifitseerib andmekogumi, jagades selle tuvastatava tunnusega eraldatud alamandmekogumiteks. Stratifikatsiooni eesmärgiks on vähendada igas kihis olevate objektide varieeruvust ning seega võimaldada valimi suuruse vähendamist ilma valimikontrolli riski tõstmata.
2. Detailide testide läbiviimisel stratifitseeritakse andmekogum tihti rahalise väärtuse põhjal. See võimaldab auditi suurema jõupingutuse suunamist kõrgema väärtusega objektidele, kuna need objektid võivad sisaldada suurimat võimalikku väärkajastamist ülehindamise mõttes. Samamoodi võib stratifitseerida andmekogumit konkreetse tunnuse põhjal, mis viitab kõrgemale väärkajastamise riskile, näiteks kaheldavate arvete allahindluse testimisel laekumata arvete hindamisel võib saldosisid stratifitseerida vanuse põhjal.
3. Kihis esinevate objektide valimi suhtes rakendatud auditiprotseduuride tulemusi võib projitseerida ainult objektidele, millest kiht koosneb. Audiitor peab andmekogumi kui terviku osas järelduste tegemiseks arvestama olulise väärkajastamise riskiga, mis on seotud mis tahes teiste kihtidega, millest koosneb terve andmekogum. Näiteks võivad 20% andmekogumis esinevatest objektidest moodustada 90% kontosaldo väärtusest. Audiitor võib otsustada nende objektide valimi läbi vaadata. Audiitor hindab nimetatud valimi tulemusi ja teeb kokkuvõtte 90% väärtuse kohta eraldi ülejäänud 10%st (mille kohta kasutatakse edasist valimit, teisi auditi tõendusmaterjali kogumise vahendeid või mida võib pidada ebaoluliseks).
4. Kui tehinguklass või kontosaldo on jagatud kihtideks, projitseeritakse väärkajastamine iga kihi kohta eraldi. Seejärel ühendatakse iga kihi väärkajastamiste projektsioonid nende võimaliku mõju arvestamiseks kogu tehinguklassile või kontosaldole.

Väärtusega kaalutud valimine

5. Detailide testide läbiviimisel võib osutada tõhusaks tuvastada valimikontrolliüksus individuaalsete rahaliste üksustena, mis moodustavad andmekogumi. Pärast spetsiifiliste rahaliste üksuste valimist andmekogumist, näiteks laekumata arvete saldo, võib audiitor seejärel läbi vaadata konkreetset kirjed, näiteks üksikud saldod, mis sisaldavad neid rahalisi üksuseid. Sellise valimikontrolliüksuse defineerimise lähenemisviisi üks eeliseid on see, et auditi jõupingutused suunatakse suurema väärtusega objektidele, sest neil on suurem võimalus olla valitud ja selle tulemusena võivad valimi suurused olla väiksemad.

AUDITI VALIMIKONTROLL

Sellist lähenemisviisi võidakse kasutada koos valimi valimise süstemaatilise meetodiga (kirjeldatakse Lisas 4) ja see on objektide valimisel juhuvalikut kasutades kõige tõhusam.

Näited faktorite kohta, mis mõjutavad valimi suurust kontroll(imehhanism)ide testide korral

Alljärgnevalt on esitatud faktorid, mida audiitor võib arvestada valimi suuruse kindlaksmääramisel kontroll(imehhanism)ide testide korral. Need faktorid, mida tuleb arvestada üheskoos, eeldavad, et audiitor ei modifitseeri kontroll(imehhanism)ide testide olemust või ajastust või modifitseerivad muul moel lähenemisviisi substantiivsetele protseduuridele vastusena hinnatud riskidele.

FAKTOR	MÕJU VALIMI SUURUSELE	
1. Suurenemine ulatuses, milles audiitori riskihinnang võtab arvesse relevantseid kontroll(imehhanism)ide	Suurenemine	Mida rohkem kindlust audiitor kavatses kontroll(imehhanism)ide toimimise tulemuslikkuse läbi saada, seda madalam on audiitori hinnang olulise väärkajastamise riskile ja seda suurem peab valimi suurus olema. Kui audiitori hinnang olulise väärkajastamise riskile väite tasandil hõlmab ka ootust kontroll(imehhanism)ide toimimise tulemuslikkuse kohta, nõutakse audiitorilt kontroll(imehhanism)ide testide läbiviimist. Kui muud asjaolud jäävad võrdseks, siis mida rohkem audiitor toetub kontroll(imehhanism)ide toimimise tulemuslikkusele riskihinnangus, seda suurem on audiitori kontroll(imehhanism)ide testide ulatus (ja seega suurendatakse valimi suurust).
2. Vastuvõetava kõrvalekaldumise määra suurenemine	Vähenedmine	Mida madalam on kõrvalekaldumise vastuvõetav määr, seda suurem peab olema valimi suurus.
3. Testitava andmekogumi eeldatava kõrvalekaldumise määra suurenemine	Suurenemine	Mida suurem on eeldatav kõrvalekaldumise määr, seda suurem peab olema valimi suurus, et audiitor saaks teha kõrvalekaldumise tegeliku määra kohta mõistliku hinnangu. Faktorid, mis on relevantseid audiitori kõrvalekaldumise

AUDITI VALMIKONTROLL

FAKTOR	MÕJU VALIMI SUURUSELE	
		<p>eeldatava määra arvestamisel, hõlmavad audiitori arusaamist äritegevusest (konkreetselt teostatud riskihindamise protseduurid omandamiseks arusaamist sisekontrolli kohta), muutusi personalis või sisekontrollis, eelmistel perioodidel rakendatud auditiprotseduuride tulemusi ja muude auditiprotseduuride tulemusi. Kõrged eeldatavad kontroll(imehhanism)i kõrvalekaldumise määrad õigustavad olulise väärkajastamise hinnatud riski mõningast vähendamist, kui sedagi.</p>
<p>4. Suurenemine audiitori soovitud kindluse tasemes, et andmekogumi kõrvalekaldumise tegelik määr ei ületaks kõrvalekaldumise vastuvõetavat määra</p>	<p>Suurenemine</p>	<p>Mida suurem on audiitori soovitud kindluse tase, et valimi tulemused näitaksid tõepoolest andmekogumis esineva kõrvalekaldumise tegelikku esinemissagedust, seda suurem peab valimi suurus olema.</p>
<p>5. Valimikontrolliüksuste arvu suurenemine andmekogumis</p>	<p>Ebaoluline mõju</p>	<p>Suurte andmekogumite puhul on andmekogumi tegelikul suurusel väike mõju valimi suurusele, kui sedagi. Väikeste andmekogumite puhul ei pruugi auditi valimikontroll olla sama tõhus kui muud alternatiivsed vahendid piisava asjakohase auditi tõendusmaterjali kogumiseks.</p>

Näited faktorite kohta, mis mõjutavad valimi suurust detailide testide korral

Alljärgnevalt on esitatud faktorid, mida audiitor võib arvestada valimi suuruse kindlaksmääramisel detailide testide korral. Need faktorid, mida tuleb arvestada üheskoos, eeldavad, et audiitor ei modifitseeri lähenemisviisi kontroll(imehhanism)ide testidele või modifitseeri muul moel substantiivsete protseduuride olemust või ajastust vastusena hinnatud riskidele.

FAKTOR	MÕJU VALIMI SUURUSELE	
1. Olulise väärkajastamise riski suurenemine audiitori hinnangus	Suurenemine	Mida kõrgem on audiitori hinnang olulise väärkajastamise riski kohta, seda suurem peab valimi suurus olema. Audiitori hinnangut olulise väärkajastamise riskile mõjutavad olemuslik risk ja kontroll(imehhanism)i risk. Näiteks kui audiitor ei vii läbi kontroll(imehhanism)ide teste, ei saa audiitori riskihinnangut sisekontroll(imehhanism)ide tulemusliku toimimise kohta teatud väite suhtes vähendada. Seega, et vähendada auditi riski vastuvõetavalt madala tasemeni, peab audiitor langetama avastamisriski ja tuginema enam substantiivsetele protseduuridele. Mida rohkem auditi tõendusmaterjali kogutakse detailide testidega (s.t mida madalam on avastamisrisk), seda suurem peab valimi suurus olema.
2. Sama väidet puudutavate muude substantiivsete protseduuride kasutamise suurenemine	Vähenedamine	Mida rohkem audiitor toetub teistele substantiivsetele protseduuridele (detailide testid või substantiivsed analüütilised protseduurid), et vähendada teatud andmekogumit puudutavat avastamisriski vastuvõetava tasemeni, seda vähem kindlust vajab audiitor valimikontrollist ja seda väiksem

AUDITI VALIMIKONTROLL

FAKTOR	MÕJU VALIMI SUURUSELE	
		võib valimi suurus olla.
3. Suurenemine audiitori soovitud kindluse tasemes, et andmekogumis esinev tegelik väärkajastamine ei ületaks vastuvõetavat väärkajastamist	Suurenemine	Mida suurem on audiitori poolt nõutav kindluse tase selle kohta, et valimi tulemused näitaksid tõepoolest andmekogumis esinevat väärkajastamiste tegelikku suurst, seda suurem peab valimi suurus olema.
4. Vastuvõetava väärkajastamise suurenemine	Vähene mine	Mida madalam on vastuvõetav väärkajastamine, seda suurem peab valimi suurus olema.
5. Suurenemine väärkajastamise summas, mida audiitor eeldab andmekogumist leida	Suurenemine	Mida suuremat väärkajastamist audiitor andmekogumist eeldab leida, seda suurem peab valimi suurus olema, et teha andmekogumis esineva väärkajastamise tegeliku suuruse kohta põhjendatud hinnangut. Faktorid, mis on relevant sed audiitoripoolse eeldatava väärkajastamiste summa arvessevõtmisel, hõlmavad ulatust, milles määratakse subjektiivselt kindlaks objektide väärtused, riskihindamise protseduuride tulemusi, kontroll-(imehhanism)i testide tulemusi, eelmistel perioodidel rakendatud auditiprotseduuride tulemusi ja muude substantiivsete protseduuride tulemusi.
6. Andmekogumi stratifikatsioon asjakohasuse korral	Vähene mine	Kui andmekogumis esinevate objektide rahaline suurus on väga erinev (varieeruv), võib osutada kasulikuks andmekogumi stratifikatsioon. Kui andmekogumit saab asjakohaselt stratifitseerida, siis on kihist võetud valimi suuruste kogum tavaliselt väiksem kui valimi suurus, mis oleks olnud nõutav, et

AUDITI VALIMIKONTROLL

FAKTOR	MÕJU VALIMI SUURUSELE	
		saavutada valimikontrolli riski antud taset, juhul kui kogu andmekogumist oleks võetud üks valim.
7. Valimikontrolliüksuste arv andmekogumis	Ebaoluline mõju	Suurte andmekogumite puhul on andmekogumi tegelikul suurusel väike mõju valimi suurusele, kui sedagi. Seega ei ole väikeste andmekogumite puhul auditi valimikontroll sageli nii tõhus kui piisava asjakohase auditi tõendusmaterjali kogumise muud alternatiivsed vahendid. (Siiski, kasutades rahalise üksuse valimikontrolli, suurendab andmekogumi rahalise väärtuse suurenemine valimi suurust, välja arvatud siis, kui seda tasaarveldab olulisuse proportsionaalne suurenemine finantsaruannete kui terviku puhul [ja, kui rakendatav, olulisuse tase või tasemed konkreetsete tehinguklasside, kontosaldode või avalikustatava informatsiooni puhul].)

Valimi valimise meetodid

Valimi valimiseks eksisteerib mitmeid meetodeid. Peamised meetodid on järgmised:

- (a) juhuvalik (rakendatakse juhuslike arvude generaatorite, näiteks juhuslike arvude tabelite, abil);
- (b) süstemaatiline valik, mille korral andmekogumis esinevate valimikontrolliüksuste arv jagatakse valimi suurusega, et leida valimikontrolli intervall, näiteks 50, ning olles määranud kindlaks lähtepunkti esimese 50 seast, valitakse seejärel iga 50. valimikontrolliüksus; ehkki lähtepunkt võib olla valitud suvaliselt, on valim tõenäolisemalt tõeliselt juhuslik, kui see määratakse kindlaks, kasutades arvuti abil loodud juhuslikku arvude generaatorit või juhuslike arvude tabeleid; süstemaatilise valiku kasutamisel peab audiitor kindlaks tegema, et andmekogumis esinevad valimikontrolliüksused ei oleks selliselt struktureeritud, et valimikontrolli intervall vastaks andmekogumi teatud mustreile;
- (c) rahalise üksuse valimikontroll on väärtusega kaalutud valimise liik (nagu on kirjeldatud Lisas 1), kus valimi suuruse, valiku ja hindamise kokkuvõtted on rahalistes väärtustes;
- (d) suvaline valik, mille puhul audiitor valib valimi struktureeritud tehnikat kasutamata; ehkki mingit struktureeritud tehnikat ei kasutata, väldib audiitor sellele vaatamata iga teadlikku erapoolikust või prognoositavust (näiteks vältides raskelt leitavaid objekte või valides alati või vältides esimesi või viimaseid kirjeid leheküljel) ja seega proovib tagada, et kõigil andmekogumis esinevatel objektidel on võimalus olla valitud; suvaline valik ei ole asjakohane statistilise valimikontrolli kasutamise puhul;
- (e) plokivalik kujutab endast kõrvuti asetsevate objektide ploki valimist andmekogumist; auditi valimikontrolli puhul ei saa plokivalikut tavaliselt kasutada, kuna enamik andmekogumeid on struktureeritud selliselt, et järjestikustel objektidel on ootuspäraselt üksteisele sarnased tunnused, kuid erinevad tunnused objektidest mujal andmekogumis; ehkki mõnedel juhtudel võib ploki läbivaatamise auditiprotseduur olla asjakohane, on see harva asjakohane valimi valimise tehnika, kui audiitor kavatseb teha valimi põhjal paikapidavaid järeldusi kogu andmekogumi kohta.